

Проф. др Миодраг Н. Симовић

МОДЕЛ МОДЕРНОГ УНИВЕРЗИТЕТСКОГ УЏБЕНИКА

**(Проф. др Станко Бејатовић:
КРИВИЧНО ПРОЦЕСНО ПРАВО,
“Службени гласник Републике Србије“,
Београд, 2008, стр. 563)**

Последњих неколико година домаћа уџбеничка литература у области кривичног процесног права у Републици Србији, како у квантитативном, тако још више у квалитативном смислу, биљежи запажене резултате. У том погледу, по својој вриједности и промишљеном методолошком приступу, посебно се издвајају радови познатих професора и еминентних експерата у овој области проф. др Момчила Грубача¹, проф. др Станка Бејатовића², проф. др Војислава Ђурђића³ и проф. др Милана Шкулића⁴. У ову групу аутора, заслужних за изградњу и унапређивање савременог концепта кривичног процесног права у Србији и Црној Гори, као наставне и научне дисциплине, треба, свакако, уврстити и име проф. др Драга Радловића, чија је књига под насловом “Кривично процесно право“ званично прихваћена за штампање као универзитетски уџбеник и објављена 2002. године у Подгорици у издању Универзитета Црне Горе.

Плејади врских мајстора пера и расних репрезентаната савремених српских кривичних процесуалиста који су, свако на свој начин,

¹ “Кривично процесно право“, четврто измијењено и допуњено издање, Правни факултет Универзитета “Унион“ у Београду и “Службени гласник Републике Србије“, Београд, 2006, стр. 552.

² “Кривично процесно право“, “Службени гласник Републике Србије“, Београд, 2008, стр. 563.

³ “Кривично процесно право“, општи дио, друго издање, Правни факултет Универзитета у Нишу, 2006, стр. 390 (заједничко остварење са проф. др Чедомир Стевановић) и “Кривично процесно право“, посебни дио, друго издање, Правни факултет Универзитета у Нишу, 2006, стр. 289.

⁴ “Кривично процесно право“, општи дио, Правни факултет Универзитета у Београду и “Службени гласник Републике Србије“, Београд, 2006, стр. 346.

обогатили кривичнопроцесну науку Републике Србије, на најбољи начин и то поново, придружио се недавно и проф. Бејатовић, као писац изузетне творачке енергије, са најновијим уџбеником “Кривично процесно право“. Овај аутор препознатљиве ерудиције и импресивне биографије веома је уважен и високо вреднован. Редовни је професор Правног факултета у Крагујевцу, а однедавно и декан тог факултета. Члан је Сената Универзитета у Крагујевцу и више комисија и радних група Владе Републике Србије за израду законских прописа. Држао је предавања на универзитетима у Москви, Минхену, Бечу, Подгорици, Љубљани, правним факултетима у Србији, Институту за криминолошка и социолошка истраживања у Београду, Дефектолошком факултету у Београду, Факултету цивилне одбране у Београду и Полицијској академији у Београду, као и на више стручних курсева и едукација судија и јавних тужилаца из кривичноправне области. Био је на студијском боравку у Москви и стипендиста Фондације *Alexander von Humboldt*. Објавио је више од стотину научно-стручних радова и 22 рада монографског и уџбеничког карактера. Главни је и одговорни уредник и члан редакције више научно-стручних часописа. Учесник је у раду Савјета директора Међународног удружења за кривично право и члан Координационог савјета Међународног удружења правника. Преко двадесет година активно је ангажован у раду Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу (раније Удружење кривично право и криминологију Југославије), и то прво као секретар и генерални секретар, а потом и као предсједник Удружења. Све ове дужности обављао је волонтерски, али веома систематично, одговорно и професионално. Захваљујући њему својственој способности и упорности, под Бејатовићевим вођством, једно релативно скромно национално удружење, као што је Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, постало је препознатљиво удружење интернационалног значаја чији се утицај стално шири и углед повећава.

Научни допринос проф. др Станка Бејатовића у сфери кривичног процесног права је импозантан и стално се обогаћује, продубљује и непрекидно усавршава. Његова свеукупна ангажованост у овој области кривичноправних наука, као и богато практично искуство, омогућава му да оствари значајни спој између теорије и праксе, који у континуитету резултира обогаћивањем библиотечког фонда Републике Србије. С друге стране, проф. Бејатовић свој стваралачки потенцијал темељи на научној знатихељи, досљедности, трпељивости и истрај-

ности – особинама које красе вриједне истраживаче и научнике високог квалитета. Своју научну вриједност, између осталог, испољава и преко наративне увјерљивости и препознатљиве језички чисте реченице, те грациозног стила изражавања. Његов најновији уџбеник јасно показују изразито добар метод, стил и дух научника. Тим елементима ми би смо додали, с обзиром да се ради о науци кривичног процесног права, и аналитичко ја аутора. Шта је вриједносни суд из овако изложеног низа чињеница? Широки распон тема и проблема, синтетичко и наизмјенично испољавање аналитичког духа у методу и стилу и изврсна кохерентност у компоновању својих радова.

Истовремено, треба подсјетити да се уџбеници као што је “Кривично процесно право” некада не завршавају, већ да се надопуњују новим појмовима и поглављима, које доноси свакодневни развој кривичног процесног права. Треба, уосталом, напоменути да је ријеч о новом издању овог уџбеника и да су и досадашња издања стекла широку употребну вриједност и бројну читалачку публику. Стога се са правом може очекивати да ће се Бејатовићев подухват даље развијати и да ће кривичнопроцесна наука у Републици Србији у његовом раду имати чврсто упориште.

Проф. Бејатовићу, аутору “Кривичног процесног права”, ваља упутити подршку на истрајности у подухвату и резултату који је остварио; захваљујући и њему стекли су се услови да се уједначи пракса у примјени Законика о кривичном поступку Републике Србије из 2001. године, са његовим каснијим измјенама и допунама, који представља извор кривичног процесног права уопште. Јер, и поред тога што је у међувремену (25. маја 2006. године) усвојен нови Законик о кривичном поступку, чија примјена, формалноправно посматрано, треба да почне 1. јануара 2009. године, овај законски текст није узет у обзир у раду на писање књиге. Главни разлог томе јесте што је судбина овог законика потпуно неизвјесна.

Сагласно називу, најновије вриједно дјело проф. Бејатовића приказује кривично процесно право Републике Србије кроз призму европских кривичних процедура, притом одсликавајући оригиналност изражавања аутора и његов сензибилитет, односно лични печат који је оставио у разради ове проблематике. У њему су посебно присутни и наглашени квалитети који се односе на максималну научну фундираност, односно логичку кохерентност, иначе карактеристичне за опус и научни профил овог аутора, који су од највећег значаја за валоризацију књига оваквог профила и ранга.

“Кривично процесно право“ проф. Бејатовића је резултанта вишегодишњег плодног стваралачког ангажмана њеног аутора, професионалне посвећености теми и високог степена неопходних знања. Написано на српском језику, на свеукупно 563 странице текста, представља одличан сублимат једног, по много чему, специфичног приступа кривичној процедури. Истовремено, импресиван број референтних јединица чини ову књигу још богатијом, значајнијом и квалитетнијом. Између осталог, ријеч је и о 485 фуснота, које употпуњују садржај и омогућавају свестраније сагледавање разматране проблематике. Најзад, књига је квалитетно и сасвим адекватно дизајнирана.

Композиција и структура књиге је условљена предметом аналитичког сагледавања, односно ширином разматране теме. При томе, аутор, на разумљив и суптилан начин, прибјегава оригиналном и методолошки исправном концепту разраде материје, крећући се од општег ка посебном. Аутор је проучавање кривичног процесног права фундаирао на основе у којима је препознатљив системски приступ и преглед изложене материје, што је само још један доказ да га краси мултидимензионално познавање ове проблематике.

Конкретније посматрано, систематика уџбеника проф. Бејатовића састоји се од десет, релативно самосталних, али, у крајњој линији, међусобно логички повезаних дијелова, као и од предговора и пописа употребљене литературе.

У оквиру првог дијела обрађена су уводна питања која се односе на појам, предмет, задатак, извор, важење и тумачење кривичног процесног права; појам, врсте и ток кривичног поступка; кривично процесно право и друге гране права и научне дисциплине; историјски развој кривичног процесног права и основна начела кривичног процесног права.

Други дио обухвата информације о кривичним процесним субјектима: општа разматрања, кривични суд и кривичне процесне странке (јавни тужилац, оштећени, окривљени и бранилац).

Полазећи од познатих теоријских ставова угледних представника кривичнопроцесне теорије, аутор је проблематици кривичнопроцесних радњи, изложеној у трећем дијелу своје књиге, посветио релативно пуно простора, при чему је, разумије се посебно имао у виду начела извођења и врсте ових радњи, рокове и термине, трошкове кривичног поступка и поднеске и записнике.

У четвртог дијелу који се односи на доказе у кривичном поступку аутор пружа читаоцима сажете, прегледне и релевантне информације

који се тичу општих разматрања о доказима и доказним средствима (увиђај, саслушање окривљеног, исказ свједока, вјештачење и исправе).

У погледу судских одлука (пети дио) аутор је обрадио три стандардне теме, и то: појам врсте и структура судских одлука; доношење судских одлука и правноснажност, извршност и извршење.

Преткривичном поступку посвећен је шести дио у склопу којег се излаже материја о његовом појму, задатку и карактеристикама; кривичној пријави; субјектима и радњама; органима унутрашњих послова и окончању преткривичног поступка.

Посебну пажњу привлачи седми дио уџбеника који се бави питањем кривичног поступка пред првостепеним судом. У том контексту аутор, с разлогом, указује на изузетни значај претходног и главног кривичног поступка.

Осми дио уџбеника обухвата поступак по правним лијековима и односи се на појам, задатак и врсте правних лијекова и редовне и ванредне правне лијекове (понављање кривичног поступка, захтјев за ванредно ублажавање казне, захтјев за заштиту законитости и захтјев за испитивање законитости правноснажне пресуде).

У деветој глави са насловом “Посебни кривични поступци“, односно у десетој глави насловљеној као “Помоћни кривични поступци“, аутор разрађује скраћени кривични поступак, поступке за изрицање кривичних санкција без главног претреса, кривични поступак према малољетницима, поступак за кривична дјела организованог криминала, као и поједине помоћне кривичне поступке.

Додатну вриједност ове књиге представља литература (стр. 559–563), која је истовремено попис коришћених извора и списак литературе за даље изучавање кривичног процесног права.

Приступ који је заступљен у уџбенику проф. Бејатовића, као што се може наслутити на основу сумарног приказа његове систематике, омогућује да се сагледа не само укупна структура, већ и суштина кривичног процесног права као гране кривичног законодавства која уређује кривични поступак. Наиме, излажући фундаменталне категорије и институте, проф. Бејатовић пружа читаоцима свог уџбеника како неопходна елементарна, тако истовремено и највиша знања о кривичном процесном праву.

Књига проф. Бејатовића неспорно садржи неопходну и довољну количину релевантних података и информација о свим битним кривичнопроцесним институцијама и, сходно својим несумњивим квалитетима, представља модел модерног уџбеника за потребе

универзитетске наставе на нашим правним факултетима. Ријеч је о евидентно вриједном дјелу, подједнако значајном са доктринарног, едукативног и практичног аспекта. Посебна вриједност овог уџбеника огледа се у томе што он даје јасна и прецизна појмовна одређења свих битних институција кривичног процесног права и уједно излаже одговарајуће методологије од значаја за практичну апликацију тих институција, представљајући на тај начин успјешан спој теоријских сазнања и праксе на подручју кривичног поступка. Ријеч је, заправо, о једном несвакидашњем, оригиналном и инспиративном приступу који одступа од стандардних модела, тј. устаљених и уобичајених начина писања уџбеника за потребе универзитетске наставе кривичног процесног права, заснованих на традиционалној концепцији.

Чврсто смо увјерени да ће и овај најновији уџбеник корисно послужити како студентима права, којима је, уосталом, превасходно и намијењен, тако и свим другим заинтересованим лицима, у својству поузданог водича кроз сложену материју кривичног процесног права као једне од најобимнијих, најразнороднијих и најфлексибилнијих грана позитивног законодавства. У сваком случају, он реално превазилази границе уџбеника специјализованог за студенте који изучавају кривичне процедуре. Овом књигом, не само научна и стручна већ и најшира јавност је добила једну савремену лектуру. Њеној прегледности значајно доприносе приступачно изражавање и допадљив стил аутора, али и зналачко коришћење научне апаратуре. Неспорна је и друштвена корисност објављивања једне овако конципиране књиге, нарочито ако се имају у виду истовремени процеси приближавања Републике Србије и других земаља Западног Балкана европским и трансатлантским интеграцијама, као и универзалним вриједностима које те интеграције подразумевају.

Због свега тога књигу “Кривично процесно право“ топло препоручујемо прије свега студентима основних и послједиједипломских студија правних факултета у Републици Србији и Босни и Херцеговини, Криминалистичко-полицијске академије у Београду, Факултета безбједности у у Београду, Високе школе унутрашњих послова у Бањој Луци и других високошколских институција, али и свим другим читаоцима које интересује сложена проблематика кривичног поступка и који су вољни да откривају нове хоризонте знања у науци кривичног процесног права.